

Dario Fo

Visat núm. 9
(abril 2010)

per **Maria Bosom**

Dario Fo (1926), una de les figures més destacades del panorama teatral del segle XX, neda a contracorrent en una època en què la tendència general en teatre és, com en tots els àmbits, l'especialització en una professió concreta; ell, en canvi, és un home de teatre dels d'abans, dels que, com Shakespeare i Molière, conreaven el gènere des de múltiples facetes. Fo s'ha dedicat tota la vida al teatre, com a dramaturg, actor, director i compositor.

Guardonat amb el Premi Nobel de literatura l'any 1997, la seva tasca com a dramaturg es basa en posar els antics mètodes còmics i satírics de la *commedia dell'arte* al servei de la crítica social i política. Revestint la trapelleria i la mofa, tan pròpies del teatre italià de tota la vida, d'una particular subtileza còmica, Dario Fo sempre ha defensat els oprimits per raons de classe social, sexe o ideologia i ha atacat sense miraments ni embuts totes les forces conservadores que, emparant-se sota uns falsos valors, han intentat posar fre a la llibertat de l'individu.

Fill d'un ferroviari socialista i actor amateur, Dario Fo va néixer el 24 de març de 1926 a Sangiano, Varese, a la Llombardia italiana. L'any 1940 s'instal·là a Milà, on va començar la carrera d'arquitectura a l'Acadèmia de Belles Arts, però la Segona Guerra Mundial va estroncar els seus estudis. Juntament amb el seu pare, Fo va col·laborar activament amb la resistència antifeixista i els aliats. Al final de la guerra, va ser reclutat per l'exèrcit italià, però va desertar i es va amagar fins que aquest va ser derrotat pels aliats. Aleshores va reprendre la carrera a Milà, però progressivament s'anà interessant pel món del teatre fins que va abandonar definitivament l'arquitectura. L'any 1951 va conèixer Franca Rame, filla d'una família de còmics dedicats a la *commedia dell'arte* des de feia generacions. Uns anys més tard es van casar i van iniciar una estreta col·laboració artística que actualment encara continua.

En els anys cinquanta el grup d'autors-actors Fo, Parenti i Durano van presentar al teatre Piccolo de Milà *Il dito nell'occhio* i *Sani da legare*, on criticaven els interessos dels poderosos a través de la sàtira. Tot i que van ser molt ben rebudes pel públic, la censura atacà les obres aferrissadament i el grup es va haver de dissoldre. Dario Fo va continuar escrivint sol. Després de viure uns anys a Roma, on va néixer el seu fill Jacopo, Fo i Rame van tornar a Milà i van fundar la companyia Dario Fo-Franca Rame, amb la qual Fo va estrenar els seus primers èxits, com ara *Gli arcangeli non giocano a flipper* (1959) o *Isabella, tre caravalle e un cacciaballe* (1963). El 1968 el matrimoni va fundar l'associació de teatre col·lectiu Nuova Scena, una cooperativa teatral associada al Partit Comunista Italià, que actuava fora dels circuits teatrals, a fàbriques i cambres del treball. L'any 1979, després d'haver abandonat la cooperativa per discrepàncies polítiques, Fo i Rame van fundar el seu tercer grup teatral, Il Collettivo Teatrale La Comune. Entre les obres més importants de Dario Fo cal destacar: *Mistero buffo* (1969), *Morte accidentale di un anarchico* (1970), *Non si paga! Non si paga!* (1974), *Il papa e la strega* (1989) i *Il diavolo con le zinne* (1997). Va rebre el Premi Nobel de literatura l'any 1997. Amb més de vuitanta anys, Dario Fo continua exercint la seva dedicació al teatre incansablement i segueix sent un dels artistes més crítics amb la societat actual.

Algunes de les traduccions que s'han fet al català de l'obra de

Dario Fo

Dario Fo

Fragments

Misteri Buffo
Josep Ballester

Mort accidental d'un anarquista
Guillem-Jordi Graells

Bibliografia

Libres de Dario Fo

Traduccions al català de Dario Fo

Dario Fo són: *Isabel, tres caravel·les i un embolicador*, traduïda per Empar Claramunt, *Misteri buffo*, a càrrec de Josep Ballester, *Mort accidental d'un anarquista*, traduïda per Guillem-Jordi Graells, i *Ací no paga ni Déu!*, traducció conjunta d'Empar Claramunt i Josep Ballester. Moltes de les seves obres encara no han estat traduïdes al català.